

ՏԻՐՈՒՆԻ

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՔԻՐՏԵԱՆ

Դեկտեմբեր 1 թուակիր և իր անձնական խարտուղարին ստորագրութեամբ գրուած նամակ մը կը գումարէր մեծ թաղամասերէն և պատմաբան Յարութիւն Քիրտեանի, Նոյեմբեր 30ին պատահած, և արդիւնք քաղցկեղի:

Թէև հոգեբանօրէն պատրաստուած անխառնակիքի, որովհետև գիւլտի թէ տարիէ մը աւելի էր որ կը տառապէր այդ անբուժելի հիւանդութեամբ, սակայն գումը, ամփոփուած պաշտօնական նամակի մը քսնի մը տաղերում մէջ, զիս անակնկալի կը բերէր, ու ասով իսկ կը կրկնապատկէր կսկիծը կոնուստին:

Գրեթէ անանկ հիմնական ուսումնի, այլ Քիրտեան մօտ կէտ դար տնընդհատ աշխատեցաւ և գրեց, հայ բանասիրութեան ու պատմագիտութեան բերելով իր մեծ վաստակը: Իր դատումներում մէջ միշտ տրամաբանօրէն գիտնական, սկզբունքներու անգիշտ տէր, գիտէր հրեշտակի նման բարի ըլլալ և միաժամանակ ամենէն խիստ քննադատի ձաղկաղ լեզու գործածել: Ճշմարիտ Հայ մըն էր, և իր սէրը երևան կու գար այն տարօրինակ գուրգուրանքի մէջ, որով կը փնտռէր, կը գտնէր և գնելով կը փրկէր հայ արուեստի բեկորներ՝ թանկագին մանրանկարներով հարուստ հին ձեռագիրներ թէ հնատիպ գիրքեր, Գեօքսիանոյ յախճատակիներ թէ փայտափորագրութեան նմուշներ, տպածոներ թէ ոսկերչական-արծաթագործական գեղեցիկ կտորներ: Գրեթէ ամէն տարի նամակագրութեան կ'ըլլէր, ի խնդիր արուեստի այս տարագիր բեկորներում: Պիտի չմոռնար թէ ինչպէ՛ս, տարի մը, Նորաշաղէմի իր պանդոկի սենեակին մէջ, ցոյց տալով նոր գնած մէկ թանկագին ձեռագիրը, խորունկ հառաչանքով մը կը բացագանչէր. «Ա՛խ, միայն թէ բաւարար դրամ ունենայի... ինչե՛ր կան հաւաքելիք ու պահելիք»:

Իրական սակաւագետ մըն էր. իր ճաշը ոչ մէկ տոնն տամ մը մածունէն և կտոր մը հացէն աւելի ճոխ եղաւ. և արդէն ուսուիլ անխառնակի պատկանութեան մը կատարումն էր միայն իրեն համար, առաւելագոյն՝ ժամանակի վատնում, երբ, իր բառերով, «որքա՛ն ըլլալիքներ կային...»: Երիտասարդ էր հոգիով, երիտասարդ՝ մարմնով: Երբ, հակառակ իր եօթամասուն տարիներում, կուրծքը ցցած և հաստատ քայլերով կը քայլէր, մեծ՝ «երիտասարդ»ներս, ներքին նախանձով ու հիացումով կը ջանայիմք քայլ պահել իրեն հետ:

Հայ բանասիրութիւնը և պատմագիտութիւնը վերջին շրջանի իրենց ամենէն հեղինակաւոր գէմքերէն մին է որ կը կորսնցնեն այսպէս, մեծաւանդ այս օրերում՝ երբ այնքան նոսր են շարքերը:

Յարգանք իր սիրելի յիշատակին, և համգիտ՝ վաստակած իր էութեան:

ԱՐԱՏ ԳԱՆԱՏԻՆ